

Od Ormuzu do Europy

Kryzys na Bliskim Wschodzie jako test odporności energetycznej Unii Europejskiej

Maciej Skuza, Magdalena Olender-Skorek

EXECUTIVE SUMMARY

Tegoroczny kryzys energetyczny, wywołany rozpoczętym 28 lutego 2026 r. atakiem Izraela i Stanów Zjednoczonych na Iran oraz następującą po nim blokadą cieśniny Ormuz stanowi jedno z największych w historii zaburzeń międzynarodowego handlu surowcami energetycznymi. Jest on zarazem jednym z najpoważniejszych testów odporności energetycznej UE, obok kryzysu energetycznego z lat 2021–2022, wywołanego pełnoskalową agresją Rosji na Ukrainę oraz poprzedzającym ją ograniczaniem podaży gazu ziemnego na rynku europejskim. **Obecny kryzys ma charakter globalnego szoku podażowego wynikającego z jednoczesnego ograniczenia produkcji, przetwarzania i transportu surowców w regionie o fundamentalnym znaczeniu dla światowych przepływów energii.** Najważniejszy wniosek z analizy przeprowadzonej z perspektywy sześciu miesięcy od rozpoczęcia wojny jest następujący: **UE utrzymała ciągłość fizycznych dostaw surowców, lecz okazała się jedynie częściowo odporna na wzrost ich cen.**

Działania podejmowane przez UE w ostatnich latach na rzecz wzmacniania odporności energetycznej są strategicznie uzasadnione i zwiększyły zdolność Europy do absorpcji kryzysów. Nie wyeliminowały jednak jej podatności na globalne szoki podażowe i cenowe, wynikającej ze współzależności światowych rynków, niskiego poziomu własnego wydobycia paliw kopalnych oraz utrzymującego się uzależnienia od nich, szczególnie w sektorze transportowym. **Większa odporność UE na tegoroczny kryzys wynikała z konsekwentnej dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw, rozbudowy infrastruktury importowej i połączeń międzysystemowych, zwiększenia zdolności magazynowych, utrzymywania rezerw strategicznych, ograniczenia zużycia gazu, poprawy efektywności energetycznej oraz rozwoju niskoemisyjnych mocy wytwórczych.**

Cieśnina Ormuz jest jednym z najważniejszych wąskich gardeł światowej gospodarki, zwłaszcza globalnego systemu energetycznego. Przez cieśninę przepływa około 25% światowego handlu ropą naftową i produktami ropopochodnymi oraz około 20% światowego handlu LNG. Kryzys objął wszystkie elementy systemu energetycznego państw Zatoki Perskiej – wydobycie, przetwarzanie, magazynowanie, transport i eksport. Liczba statków przepływających przez cieśninę spadła ze 125–140 do kilku lub kilkunastu dziennie, a tranzyt ropy zmniejszył się z około 20 mln baryłek dziennie do niemal zera. Bezpośrednie ataki na infrastrukturę energetyczną spowodowały poważne uszkodzenia, których usunięcie może potrwać kilka lat, natomiast dalsza eskalacja grozi ich pogłębianiem.

Chociaż do Europy trafiało jedynie około 4% ropy i około 10% LNG transportowanych przez Ormuz, kryzys wywarł na nią istotny wpływ za pośrednictwem globalnego mechanizmu kształtowania cen. Od marca do sierpnia 2026 r. ceny ropy Brent były średnio o 35% wyższe od oczekiwań rynku terminowego sprzed wojny, ceny oleju napędowego o 59%, a europejskiego LNG o 60%. Według danych CREA dodatkowy koszt importu paliw kopalnych przez UE jest najwyższy spośród analizowanych regionów świata i wynosi

netto 54 mld USD (po uwzględnieniu dodatkowych przychodów eksportowych). Jednocześnie wysokie ceny surowców przyniosły nadzwyczajne przychody eksportowe producentom paliw kopalnych, szczególnie na Bliskim Wschodzie, w Ameryce Północnej i Rosji.

W krótkiej perspektywie priorytetami są **deeskalacja konfliktu, przywrócenie bezpiecznej i swobodnej żeglugi przez cieśninę, odbudowa rezerw strategicznych, wzmacnianie mechanizmów solidarności energetycznej i reagowania kryzysowego w ramach UE oraz dywersyfikacja nie tylko źródeł, lecz także szlaków transportowych i całych łańcuchów dostaw**. Przeprowadzone działania amortyzujące i ostonowe nie rozwiązują strukturalnych przyczyn kryzysu, w związku z czym powinny być czasowe i przede wszystkim kierowane do najbardziej wrażliwych uczestników rynku, obejmując również mechanizmy ograniczania ogólnego popytu.

W dłuższej perspektywie kluczowe znaczenie mają przyspieszenie elektryfikacji, rozbudowa niskoemisyjnych i niekopalnych źródeł wytwórczych, takich jak energetyka jądrowa i OZE, rozwój europejskich kompetencji technologicznych i innowacyjnych związanych z transformacją energetyczną, rozbudowa magazynów energii i połączeń międzysystemowych, poprawa efektywności energetycznej oraz ograniczenie ogólnej zależności od importu paliw kopalnych.

Obecny kryzys bliskowschodni pokazuje, że niska bezpośrednia zależność od konkretnego kierunku dostaw nie oznacza niskiej podatności na zaburzenia globalnych przepływów energii. Odporność energetyczna UE nie powinna zatem opierać się wyłącznie na zastępowaniu jednego dostawcy innym, lecz przede wszystkim na ograniczaniu ekspozycji na zmienność światowych rynków paliw kopalnych oraz na ryzyku związanym z dostawami z regionów niestabilnych geopolitycznie. W przypadku dalszej eskalacji konfliktu, przedłużenia blokady cieśniny lub przeprowadzenia inwazji lądowej na Iran zdolności UE do amortyzowania skutków kryzysu mogą szybko się wyczerpać, co może prowadzić do poważnych konsekwencji społeczno-gospodarczych i zwiększyć ryzyko wystąpienia recesji. Trwający kryzys pokazuje, że transformacja energetyczna w warunkach europejskich nie jest wyłącznie narzędziem polityki klimatycznej, lecz strategicznym instrumentem wzmacniania bezpieczeństwa i odporności energetycznej.

WPROWADZENIE

28 lutego 2026 r. rozpoczęła się kolejna faza eskalacji konfliktu pomiędzy Izraelem i Stanami Zjednoczonymi a Iranem, która w krótkim czasie doprowadziła do bezprecedensowych zakłóceń żeglugi w Zatoce Perskiej i tym samym do poważnego zaburzenia całości regionalnego systemu energetycznego na Bliskim Wschodzie, oddziałując na globalne przepływy energii. Blokada cieśniny Ormuz stanowi jeden z najpoważniejszych testów odporności energetycznej Unii Europejskiej w ostatnich latach, zaraz obok wybuchu pełnoskalowej wojny Rosji przeciwko Ukrainie.

Jedynie około 4% ropy naftowej przepływającej przez cieśninę trafia do Europy, a jej głównymi odbiorcami są państwa azjatyckie. Mimo to blokada w znaczący sposób wpłynęła na rynek ropy naftowej i gazu ziemnego w Europie poprzez globalne kształtowanie cen ropy i gazu LNG oraz współzależność światowych rynków energii. Pomimo intensyfikacji działań na rzecz transformacji energetycznej, gospodarka światowa pozostaje silnie uzależniona od dostaw paliw kopalnych i pozostanie taka w perspektywie najbliższych dekad. Paliwa kopalne odpowiadają za ok. 86,24% zużycia globalnej energii pierwotnej [z czego 33,5% przypada na ropę naftową, 27,7% na węgiel, a 25,1% na gaz¹]. W UE natomiast całkowita zależność od paliw kopalnych jest wyraźnie niższa i wynosi 73% zużycia energii pierwotnej (przy czym ropa naftowa to aż 41,7%, gaz ziemny – 22,7%, a węgiel – jedynie 8,8%)². Zatoka Perska jest

¹ H. Ritchie, P. Rosado, M. Roser, *Energy mix*, Our World in Data, https://ourworldindata.org/grapher/energymix?stackMode=relative&country=OWID_WRL%7EOWID_EU27&source=total&metric=by_source [dostęp: 24.08.2026].

² *Ibidem*.

jednym z kluczowych obszarów wydobycia i transportu ropy naftowej oraz gazu ziemnego na świecie, wobec czego niemal każdy konflikt zbrojny na Bliskim Wschodzie wywołuje skutki wykraczające daleko poza region i oddziałuje na globalne rynki energii.

Celem niniejszej analizy jest ocena dotychczasowych skutków wojny pomiędzy Izraelem, Stanami Zjednoczonymi i Iranem, blokady cieśniny Ormuz oraz jej następstw dla gospodarki europejskiej z perspektywy pół roku od jej rozpoczęcia. Analiza obejmuje stan wiedzy na dzień 28 sierpnia 2026 r. Opracowanie identyfikuje również główne źródła podatności Unii Europejskiej na kryzysy energetyczne związane z ograniczeniem dostaw surowców energetycznych oraz formułuje rekomendacje strategiczne wynikające z doświadczeń tegorocznego kryzysu, stanowiącego jedno z największych zaburzeń podaży paliw kopalnych w historii.

Analiza wskazuje, że działania podjęte po kryzysie energetycznym z 2021–2022 r., wynikającym z pełnoskalowego ataku Rosji na Ukrainę oraz celowego ograniczania podaży gazu na rynku europejskim, zwiększyły zdolność UE do utrzymania ciągłości dostaw oraz ograniczyły zależność od pojedynczych dostawców surowców energetycznych. Jednakże działania te nie wyeliminowały całkowicie podatności na globalne szoki popytowe i cenowe. Obecny kryzys bliskowschodni pokazuje, że **niska bezpośrednia zależność od konkretnego kierunku dostaw nie oznacza niskiej podatności na zaburzenia globalnych przepływów energii** ze względu na współzależność globalnych rynków paliw kopalnych.

1. Geopolityczny wymiar kryzysu na Bliskim Wschodzie

28 lutego 2026 r. połączone siły Izraela (w ramach operacji wojskowej „Ryczący Lew”) oraz Stanów Zjednoczonych (w ramach operacji wojskowej „Epicka Furia”) dokonały szeroko zakrojonych ataków na Iran celem neutralizacji irańskich instalacji nuklearnych, infrastruktury wojskowej oraz kierownictwa politycznego państwa. Konflikt ten jest kontynuacją wieloletniej izraelsko-irańskiej wojny zastępczej trwającej od 1985 r. i realizowanej głównie za pomocą aktorów zastępczych (*proxy*). Aktualna odsłona konfliktu stanowi dalszą eskalację po ubiegłorocznej wojnie dwunastodniowej (13–24 czerwca 2025 r.). Obecna faza poza terytorium Iranu objęła również Liban, gdzie Izrael dokonał inwazji lądowej i prowadzi działania zbrojne przeciwko Hezbollahowi, a także państwa Zatoki Perskiej: Arabię Saudyjską, Zjednoczone Emiraty Arabskie (ZEA), Kuwejt, Katar, Bahrajn i Oman, które stały się celem irańskich ataków rakietowych i dronowych. Ponadto walki trwają również w Iraku, Jemenie, Zatoce Perskiej, Zatoce Omańskiej, cieśninie Ormuz, na Morzu Czerwonym oraz w rejonie cieśniny Bab al-Mandab. Po stronie Iranu walczą Siły Zbrojne Iranu oraz Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej (IRGC), a także zagraniczne ugrupowania, pozostałości tzw. Osi Oporu: libański Hezbollah – szyicka organizacja polityczno-wojskowa, proirańskie milicje irackie (m.in. Kata’ib Hezbollah, Harakat Hezbollah al-Nujaba) oraz jemeński Ruch Huti (Ansar Allah). Po stronie przeciwnej, poza armią Izraela i Stanów Zjednoczonych, w lipcu br. do bezpośrednich działań włączyła się również Arabia Saudyjska, a także wspierane przez nią siły rządu Jemenu (Rady Przywództwa Prezydenckiego – rządu uznawanego przez ONZ i inne państwa, w tym Polskę).

W wyniku dotychczasowych starć wyeliminowano znaczną część kierownictwa polityczno-wojskowego Islamskiej Republiki Iranu, na czele z Najwyższym Przywódcą Iranu, Alim Chameneim. Iran poniósł bardzo poważne straty cywilne i wojskowe, w tym utracił znaczną część obrony przeciwlotniczej, marynarki wojennej, infrastruktury raketowej oraz instalacji programu nuklearnego. Według Dowództwa Centralnego Armii USA (CENTCOM) wojska amerykańskie dokonały ataków na co najmniej 10 tys. irańskich celów wojskowych, zniszczyły ponad 66% zakładów produkcji rakiet, dronów, jednostek morskich i stoczni oraz zatopili 92% dużych jednostek irańskiej marynarki³. Według informacji Sił Obronnych Izraela (IDF) ich ataki doprowadziły do unieszkodliwienia ponad 70% irańskich wyrzutni rakiet balistycznych oraz zaatakowały ponad 80% systemów obronnych m.in. radary i systemy ziemia-powietrze⁴. W odpowiedzi na te ataki Iran rozpoczął szeroko zakrojoną kampanię raketowo-dronową, skierowaną głównie przeciwko Izraelowi, amerykańskim obiektom wojskowym oraz celom zlokalizowanym na terytorium państw Zatoki, przede wszystkim tam, gdzie znajdują się siły Stanów Zjednoczonych. W pierwszych dniach konfliktu wykorzystano setki pocisków, w tym pociski balistyczne oraz ponad tysiąc bezzałogowych statków powietrznych⁵.

Bezpośrednio po rozpoczęciu amerykańsko-izraelskich uderzeń na Iran nastąpił gwałtowny wzrost ryzyka dla żeglugi w całej Zatoce Perskiej ze względu na intensywność prowadzonych działań przez wszystkie strony konfliktu. Największe konsekwencje dla światowego rynku energii miało faktyczne zamknięcie cieśniny Ormuz dla statków handlowych. Iran uczynił to poprzez połączenie instrumentów militarnych i niemilitarnych, czyniąc Ormuz obszarem niezwykle ryzykownym dla transportu morskiego. Wykorzystywał miny morskie⁶, bezpośrednio uszkadzał statki, m.in. za pomocą pocisków, dronów oraz bezzałogowych łodzi wypełnionych materiałami wybuchowymi⁷.

Najbardziej intensywne działania wojenne trwały przez około pierwszy miesiąc i miały charakter pełnoskalowej eskalacji militarnej każdej ze stron. Pomimo zintensyfikowanych działań wojsk amerykańskich i izraelskich nie doszło do zakładanego szybkiego zwycięstwa politycznego. Iran, pomimo znaczących strat, utrzymał zdolność do destabilizacji regionu, a konflikt przybrał charakter wojny na wyniszczenie. W dalszym etapie doszło do prób mediacji przy udziale Pakistanu, czego wynikiem był dwutygodniowy kruchy rozejm [zawarty 7–8 kwietnia]. W kolejnych miesiącach intensywność walk USA–Iran ograniczona została do pojedynczych przypadków, ale w dalszym ciągu trwały intensywne walki izraelsko-libańskie, cieśnina Ormuz nie została w pełni odblokowana, a blokada morska irańskich portów nie została zniesiona. 17 czerwca zawarto Memorandum USA–Iran w sprawie deeskalacji, otwarcia cieśniny, zniesienia blokady oraz ustalenia 60-dniowego okresu negocjacji. W sierpniu br. doszło do impasu wówczas, gdy porozumienie przestało funkcjonować. Iran nadal ogranicza żeglugę w cieśninie, a USA kontynuują blokadę portów i zapowiadają kolejną fazę sankcji gospodarczych.

Dotychczasowa całkowita liczba ofiar wojny wynosi co najmniej ok. 8 tys. ofiar śmiertelnych, a liczba rannych to co najmniej ok. 50 tys. Zdecydowanie największe straty ludzkie ponoszą Iran i Liban, które łącznie stanowią ponad 90% potwierdzonych ofiar śmiertelnych i zdecydowaną większość rannych

³ P. Stewart, I. Ali, J. Landay, E. Banco, *U.S. can only confirm about a third of Iran's missile arsenal destroyed, sources say*, Reuters, 27 III 2026, <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-can-only-confirm-about-third-irans-missile-arsenal-destroyed-sources-say-2026-03-27/> [dostęp: 24.08.2026].

⁴ E. Defrin, *Press Briefing by IDF Spokesperson, BG Effie Defrin – March 15th, 2026*, Israel Defense Forces (IDF), 15 III 2026, <https://www.idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/briefings-by-idf-spokesperson-bg-effie-defrin/march-26-press-briefings/press-briefing-by-idf-spokesperson-bg-effie-defrin-march-15th-2026-1/> [dostęp: 24.08.2026].

⁵ A. Hirstenstein, A. Mills, J. Saul, *Iran could disrupt the Strait of Hormuz with drones for months*, Reuters, 4 III 2026, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/iran-could-disrupt-strait-hormuz-with-drones-months-2026-03-04/> [dostęp: 24.08.2026].

⁶ C. Bryan-Low, *How the US could clear mines from the Strait of Hormuz*, Reuters, 16 IV 2026, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/how-us-could-clear-mines-strait-hormuz-2026-04-16/> [dostęp: 27.08.2026].

⁷ A. Mohammed, A. Rasheed, J. Saul, *Six vessels attacked in Gulf, Strait of Hormuz as war puts merchant ships on front lines*, Reuters, 11 III 2026, <https://www.reuters.com/world/cargo-ship-hit-by-projectile-strait-hormuz-crew-evacuates-2026-03-11/> [dostęp: 27.08.2026].

[Liban/Hezbollah: 4346 zabitych, ponad 12 tys. rannych⁸; Iran: co najmniej 3636 zabitych⁹ i 33 tys. rannych¹⁰]. Straty Izraela wynoszą ok. 57 zabitych i ponad 8640 rannych; USA: 18 zabitych, 756 rannych¹¹; ponad 100 zabitych i setki rannych w pozostałych państwach regionu¹², a także kilkudziesięciu zabitych i rannych członków załóg statków w okolicy cieśniny Ormuz oraz cieśniny Bab al-Mandab.

Pomimo znaczących strat wojskowych, cywilnych i politycznych, Islamska Republika Iranu zachowała ciągłość funkcjonowania państwa. Jednocześnie skutecznie wykorzystwała swoją pozycję geograficzną i zdolność oddziaływania na żeglugę morską jako instrument presji strategicznej w cieśninie Ormuz, stanowiącej jedno z najważniejszych wąskich gardel światowego rynku energii.

Stany Zjednoczone, pomimo osiągnięcia części zakładanych celów militarnych, nie uzyskały dotychczas rozstrzygnięcia politycznego odpowiadającego pierwotnym założeniom operacji. „Epicka Furia” z krótkiej operacji wojskowej stała się kolejnym wielomiesięcznym konfliktem w tej części świata. USA nie zdołały dotąd doprowadzić do odblokowania cieśniny i powrotu do swobody żeglugi w Zatoce Perskiej. Konflikt wpłynął również na postrzeganie wiarygodności amerykańskich gwarancji bezpieczeństwa wśród państw Zatoki Perskiej. Jednocześnie jego koszty w znacznym stopniu ponoszone są przez gospodarkę amerykańską. Bezpośrednie wydatki militarne związane z udziałem USA w działaniach wojennych szacowane są na co najmniej 40 mld USD, natomiast całkowity koszt gospodarczy konfliktu dla Stanów Zjednoczonych może sięgać nawet 132 mld USD¹³. Dodatkowo od 26 lutego do 26 sierpnia 2026 r. Średnia detaliczna cena benzyny regular w USA wzrosła o 37,5%, a oleju napędowego o około 50%¹⁴.

Sytuacja w regionie pozostaje dynamiczna i zmienia się wraz z intensywnością działań zbrojnych oraz przebiegiem negocjacji pokojowych. Do tej pory Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO) potwierdziła 68 incydentów z udziałem statków w rejonie cieśniny Ormuz i na pozostałych wodach Bliskiego Wschodu. Obejmowały one uszkodzenia jednostek, ich zatrzymanie, wrogie przejęcie oraz zatopienia. W wyniku tych zdarzeń do tej pory zginęło 19 marynarzy i 1 pracownik stoczniowy, 1 marynarz został uznany za zaginionego, a rannych zostało 33 marynarzy i 2 pracowników stoczniowych¹⁵.

Dane dotyczące kontraktów terminowych na ropę Brent wskazują, że kryzys na Bliskim Wschodzie doprowadził do gwałtownego wzrostu cen surowca oraz znacznego zwiększenia zmienności na rynku. Bezpośrednio przed wybuchem eskalacji konfliktu ropa Brent na międzynarodowych rynkach utrzymywała się na poziomie około 60–70 USD za baryłkę (średnia cena w styczniu: 64,55 USD/b, w lutym: 69,24 USD/b)¹⁶. W marcu doszło do gwałtownego wzrostu cen. 12 marca cena przekroczyła poziom 100 USD/b, a 31 marca osiągnęła 118,35 USD/b, co oznacza wzrost o około 63% w porównaniu z 27 lutego. Wysokie ceny utrzymywały się przez kolejne dwa miesiące. Średnia cena wyniosła 101,43 USD/b w kwietniu oraz 102,78 USD/b w maju¹⁷.

⁸The Lebanese Ministry of Health: 4,346 Martyrs and More than 12,000 Injured Due to Israeli Aggression, Shia Waves, 17 VIII 2026, <https://shiawaves.com/english/news/islam/lebanon/144783-the-lebanese-ministry-of-health-4346-martyrs-and-more-than-12000-injured-due-to-israeli-aggression/> [dostęp: 23.08.2026].

⁹Day 39 of U.S. and Israeli Attacks on Iran: Extensive Damage to the Rail Network and Roads, Human Rights Activists News Agency (HRANA), 7 IV 2026, <https://www.en-hrana.org/day-39-of-u-s-and-israeli-attacks-on-iran-extensive-damage-to-the-rail-network-and-roads/> [dostęp: 23.08.2026].

¹⁰Islamic Republic of Iran: Humanitarian Update No. 06 | As of 30 June 2026, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), 5 VII 2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/islamic-republic-iran-humanitarian-update-no-06-30-june-2026> [dostęp: 23.08.2026].

¹¹T. Copp, More than 750 U.S. service members wounded in Iran war, „The Washington Post”, 21 VIII 2026, <https://www.washingtonpost.com/national-security/2026/08/21/more-than-750-us-service-members-wounded-iran-war/> [dostęp: 23.08.2026].

¹²N. Abdallah, M. Alaeldin, How many people have been killed in the Iran war?, Reuters, 10 IV 2026, <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-many-people-have-been-killed-us-israel-war-iran-2026-04-07/> [dostęp: 23.08.2026].

¹³M. F. Candian, C. H. Park, The War May Be Ending. What Did Epic Fury Cost?, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 23 VI 2026, <https://www.csis.org/analysis/war-may-be-ending-what-did-epic-fury-cost> [dostęp: 27.08.2026].

¹⁴AAA Fuel Prices, American Automobile Association (AAA), <https://gasprices.aaa.com/> [dostęp: 27.08.2026].

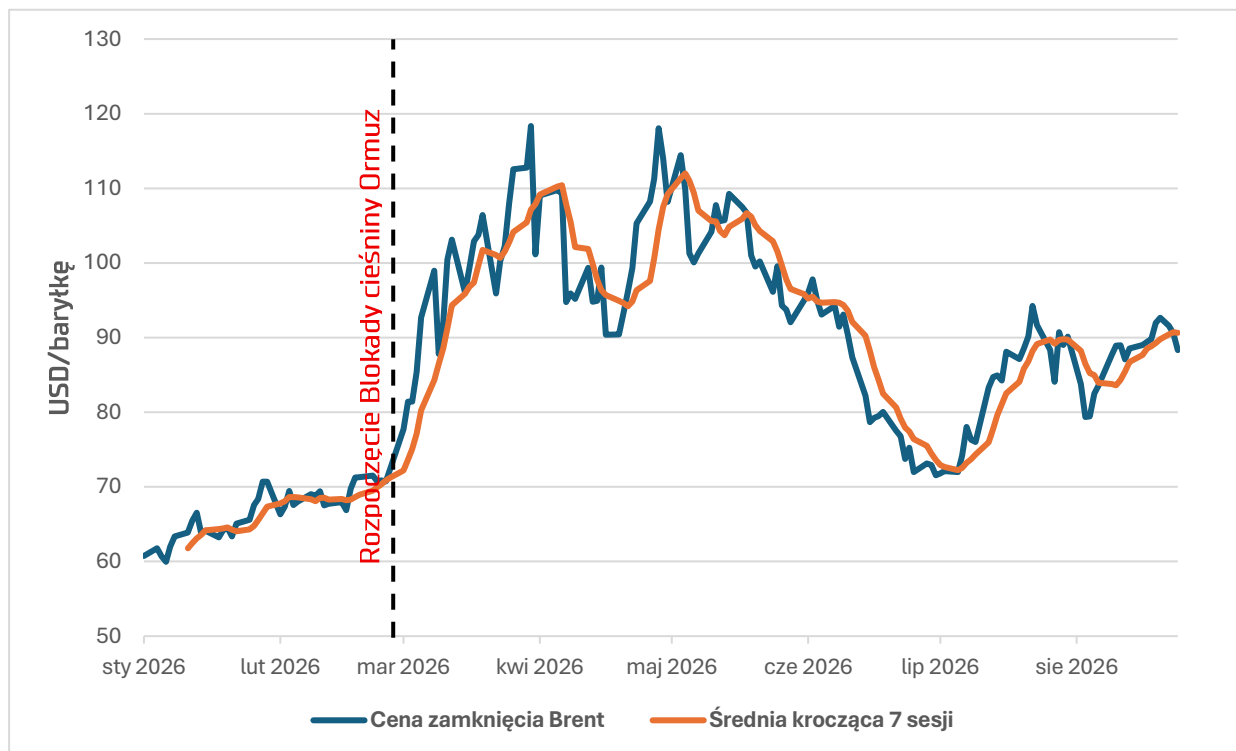
¹⁵Middle East – Highlighted (Confirmed) Incidents, International Maritime Organization (IMO), <https://www.imo.org/en/mediacentre/hottopics/pages/middle-east-highlighted-incidents.aspx> [dostęp: 24.08.2026].

¹⁶Brent crude oil, Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/commodity/brent-crude-oil> [dostęp: 24.08.2026].

¹⁷Ibidem.

W czerwcu nastąpiła wyraźna korekta, jednak notowania pozostały wysokie, a rynek nadal charakteryzował się podwyższoną zmiennością. Obecnie ropa Brent kosztuje ok. 88 USD/b [tygodniowa średnia krocząca 90,66 USD/b]¹⁸. Skala marcowego wzrostu była największym dotychczasowym miesięcznym wzrostem nominalnej ceny ropy Brent odnotowanym w bazach danych LSEG. Cena surowca wzrosła o około 63% między końcem lutego a końcem marca¹⁹, co czyni ten wzrost największym miesięcznym skokiem cen od co najmniej 1988 r.²⁰

Wykres 1. Notowania kontraktów terminowych na ropę Brent w 2026 r. [USD/baryłkę].

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Investing.com, *Dane historyczne dla kontraktów terminowych na ropę Brent*, <https://pl.investing.com/commodities/brent-oil-historical-data> [dostęp: 25.08.2026].

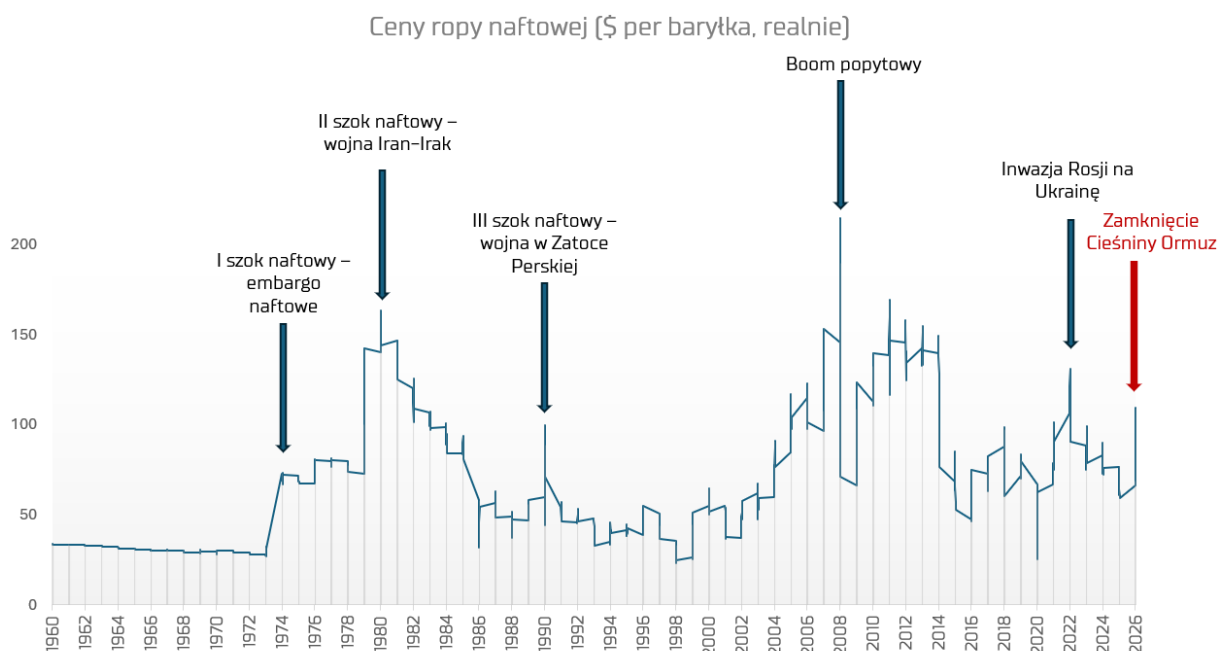
Obecny wzrost cen ropy, znaczący w ujęciu nominalnym, nie osiąga jednak jeszcze skali historycznych szoków energetycznych w ujęciu realnym. Po skorygowaniu o inflację ceny pozostają niższe niż podczas największych kryzysów naftowych ostatnich dekad, co sugeruje, że oddziaływanie ekonomiczne jest dotychczas słabsze niż w latach 1979–1980, 2008 czy bezpośrednio po wybuchu wojny na Ukrainie.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ S. Cavale, *Brent eyes record monthly rise; US crude settles above \$100 as Houthis join Iran war*, Reuters, 29 III 2026, aktualizacja 30 III 2026, <https://www.reuters.com/business/energy/oil-prices-jump-after-yemeni-houthis-attack-israel-widening-iran-conflict-2026-03-29/> [dostęp: 23.08.2026].

Wykres 2. Poziom cen baryłki ropy naftowej w latach 1960–2026 [USD, w cenach stałych].

Źródło: opracowanie własne na podstawie: World Bank Prospects Group, *World Bank Commodities Price Data (The Pink Sheet)*, dane historyczne roczne – ceny realne, <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> [dostęp: 05.08.2026].

2. Cieśnina Ormuz jako strategiczne wąskie gardło globalnego systemu energetycznego

Cieśnina Ormuz oddziela Zatokę Perską od Zatoki Omańskiej na Morzu Arabskim. W największym miejscu ma 54 km szerokości, przy czym każdy z dwóch torów żeglugowych ma zaledwie 3,7 km²¹. Cieśnina od północy jest częścią wód terytorialnych Iranu, a od południa – wód terytorialnych Omanu. Pomimo tego, iż Iran i Oman zachowują suwerenność nad swoimi wodami terytorialnymi, zgodnie z art. 38 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z Montego Bay z 1982 r. (UNCLOS)²² wszystkie statki i statki powietrzne korzystają z prawa niezakłóconego przejścia tranzytowego (*transit passage*) w celu nieprzerwanego i szybkiego przejścia przez cieśninę wykorzystywaną w żegludze międzynarodowej pomiędzy obszarami morza pełnego lub wyłącznymi strefami ekonomicznymi. Pojęcie przejścia tranzytowego obejmuje całą żeglugę oraz przelot za pomocą statków handlowych, tankowców, gazowców, okrętów wojennych, statków podwodnych oraz statków powietrznych. Art. 44 ww. Konwencji nakłada obowiązek nieutrudniania przejścia tranzytowego przez cieśninę oraz informowania o zagrożeniach dla żeglugi, której – zgodnie z postanowieniami Konwencji – nie można zawiesić nawet

²¹ International Energy Agency (IEA), *Strait of Hormuz, Factsheet*, aktualizacja: luty 2026, <https://www.iea.org/about/oil-security-and-emergency-response/strait-of-hormuz> [dostęp: 21.08.2026].

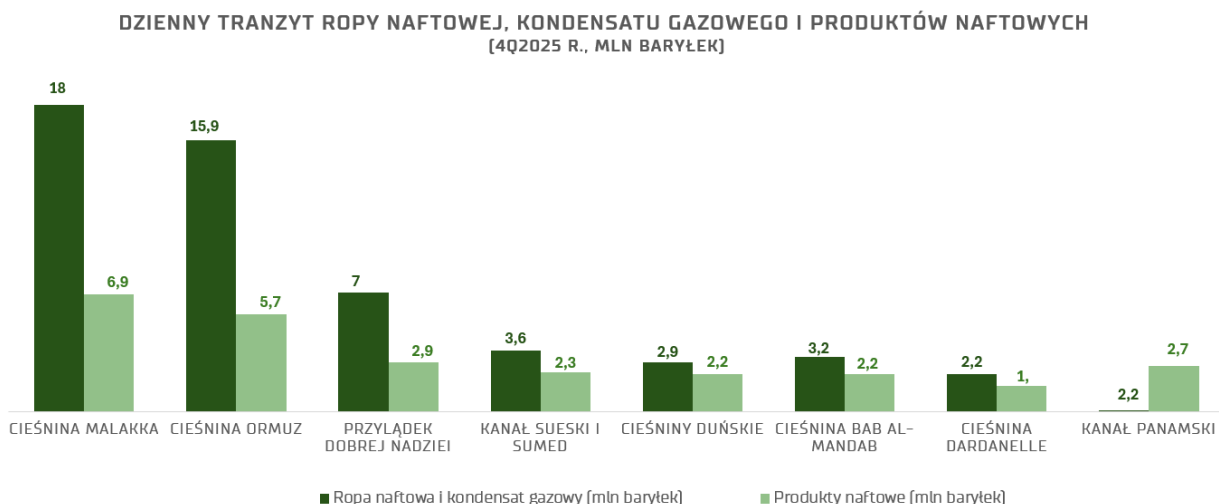
²² Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r., Dz.U. z 2002 r. Nr 59, poz. 543, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20020590543/O/D20020543.pdf> [dostęp: 23.08.2026].

w obliczu trwającego konfliktu zbrojnego. Co prawda Konwencji nie ratyfikowały ani Iran, ani Stany Zjednoczone, ani Izrael (Iran pozostaje jednak jej sygnatariuszem), zasada przejścia tranzytowego przez cieśniny międzynarodowe jest powszechnie uznawana za element zwyczajowego prawa międzynarodowego, funkcjonujący na długo przed przyjęciem UNCLOS²³.

Zatoka Perska należy do obszarów o najwyższej koncentracji węglowodorów na świecie. Region odpowiada za około połowę światowych potwierdzonych rezerw ropy naftowej i około 1/3 jej światowego wydobycia²⁴, w tym za tzw. złoża supergigantyczne (*supergiant fields*), takie jak saudyjskie Ghawar – największe konwencjonalne lądowe złożo ropy na świecie – oraz Safaniya – największe morskie złożo ropy naftowej. Ponadto w Zatoce Perskiej znajduje się jeden z największych zasobów gazu ziemnego (North Field–South Pars). Złoża węglowodorów Zatoki są również wyjątkowo łatwo dostępne, przez co należą do jednych z najtańszych w eksploatacji. Czynniki te sprawiają, że region Zatoki Perskiej stanowi jeden z kluczowych obszarów globalnego systemu energetycznego, a cieśnina Ormuz pozostaje jego najważniejszym morskim punktem tranzytowym.

W IV kwartale 2025 r. przez cieśninę Ormuz transportowano średnio 15,9 mln baryłek ropy naftowej i 5,7 mln baryłek produktów naftowych dziennie, co stanowi ok. 25% światowego handlu ropą i produktami ropopochodnymi. W kategorii morskiego transportu ropy naftowej i produktów naftowych większe znaczenie miała jedynie cieśnina Malakka.

Wykres 3. Dzienny tranzyt ropy naftowej, kondensatu gazowego i produktów naftowych przez newralgiczne punkty szlaków morskich.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: U.S. Energy Information Administration (EIA), *Global Energy Security Data, Short-Term Energy Outlook*, 12 VIII 2026, <https://www.eia.gov/outlooks/steo/report/energysecurity/article.php> [dostęp: 02.09.2026].

Cieśnina Ormuz stanowi podstawowy szlak eksportowy ropy naftowej i produktów naftowych eksportowanych przez państwa Zatoki Perskiej: Arabię Saudyjską (6,23 mln b/d), Irak (3,63 mln b/d), Zjednoczone Emiraty Arabskie (3,24 mln b/d), Kuwejt (2,37 mln b/d), Iran (2,41 mln b/d), Katar (1,43 mln b/d) oraz Bahrajn (0,21 mln b/d). Dodatkowo przez cieśninę transportowano około 0,35 mln b/d ropy pochodzącej ze strefy neutralnej saudyjsko-kuwejckiej²⁵.

²³ Ibidem.

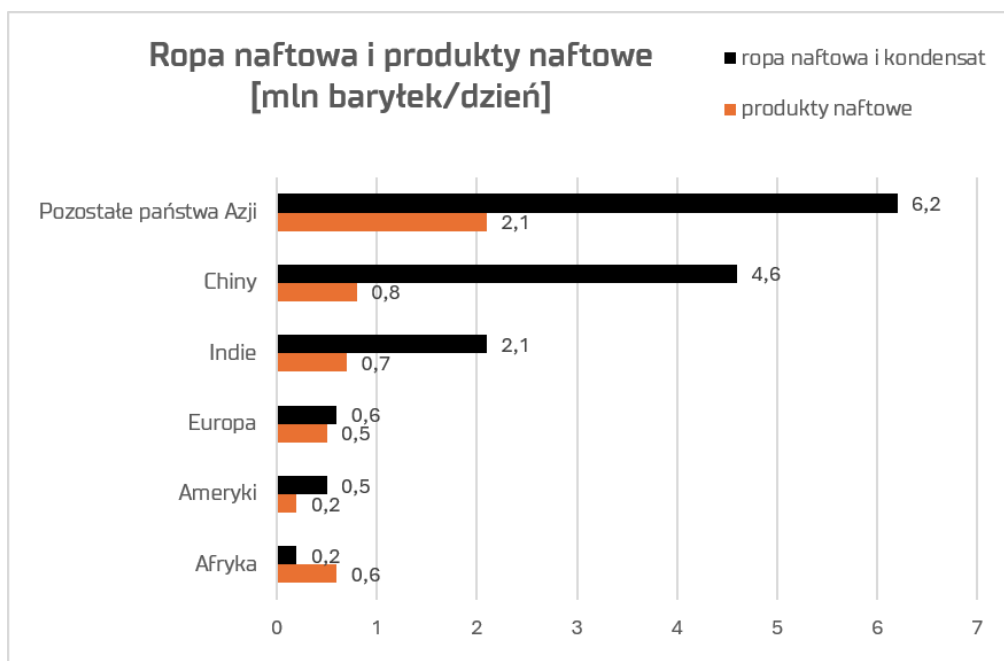
²⁴ *Where our oil comes from*, U.S. Energy Information Administration (EIA), aktualizacja: 21 IX 2023, <https://www.eia.gov/energyexplained/oil-and-petroleum-products/where-our-oil-comes-from.php> [dostęp: 03.09.2026].

²⁵ International Energy Agency (IEA), *Strait of Hormuz*, op. cit.

Dominującym kierunkiem eksportu ropy z Zatoki Perskiej pozostaje Azja, która w 2025 r. odpowiadała za 90,8% eksportowanego wolumenu. Największym odbiorcą były Chiny (32,4%), następnie Indie (14,8%), podczas gdy pozostałe państwa azjatyckie odpowiadały za 43,7% eksportu. Udział Europy wynosił 4,2%, obu Ameryk 3,5%, a Afryki 1,4%²⁶. Podobna struktura geograficzna występuje w przypadku produktów petrochemicznych. Azja odpowiada za 73,5% ich eksportu, w tym Chiny za 16,3%, Indie za 14,3%, a pozostałe państwa regionu za 42,9%. Udział Afryki wynosi 12,2%, Europy 10,2%, natomiast obu Ameryk – 4,1%²⁷.

Możliwości przekierowania morskiego transportu ropy omijającego cieśninę Ormuz pozostają ograniczone. Szacuje się, że alternatywne szlaki przesyłowe mogą przejąć jedynie od 3,5 do 5,5 mln b/d, co odpowiada około 20–25% typowego dziennego wolumenu transportowanego przez cieśninę. Dotyczy to przede wszystkim saudyjskiego systemu rurociągów Abqaiq–Yanbu (East–West Crude Pipeline, Petrolina) oraz rurociągu Abu Dhabi Crude Oil Pipeline (ADCOP), prowadzącego do terminalu eksportowego w Fudżajrze.

Wykres 4. Główne kierunki dostaw ropy naftowej i kondensatu, produktów naftowych transportowanych przez cieśninę Ormuz w 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych International Energy Agency (IEA), opartych na Kpler, Strait of Hormuz, 2026, <https://www.iea.org/about/oil-security-and-emergency-response/strait-of-hormuz> [dostęp: 25.08.2026].

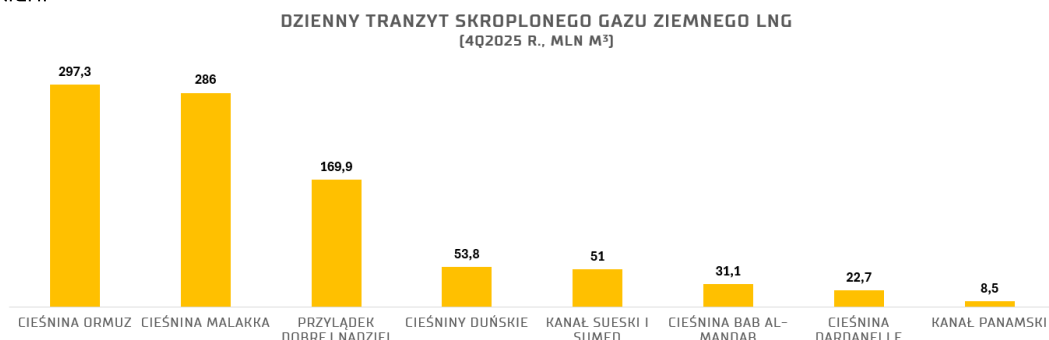
Cieśnina Ormuz odgrywa również istotną rolę w światowym handlu skroplonym gazem ziemnym. W 2025 r. przetransportowano przez nią LNG odpowiadające ponad 112 mld m³ gazu ziemnego, co stanowiło blisko 20% globalnego handlu LNG²⁸. W IV kwartale 2025 r. średni dzienny tranzyt wynosił ok. 297,3 mln m³ gazu ziemnego w postaci LNG, co czyni Ormuz najważniejszym punktem tranzytu LNG na świecie (wykres 5.).

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ International Energy Agency (IEA), *Strait of Hormuz*, op. cit.

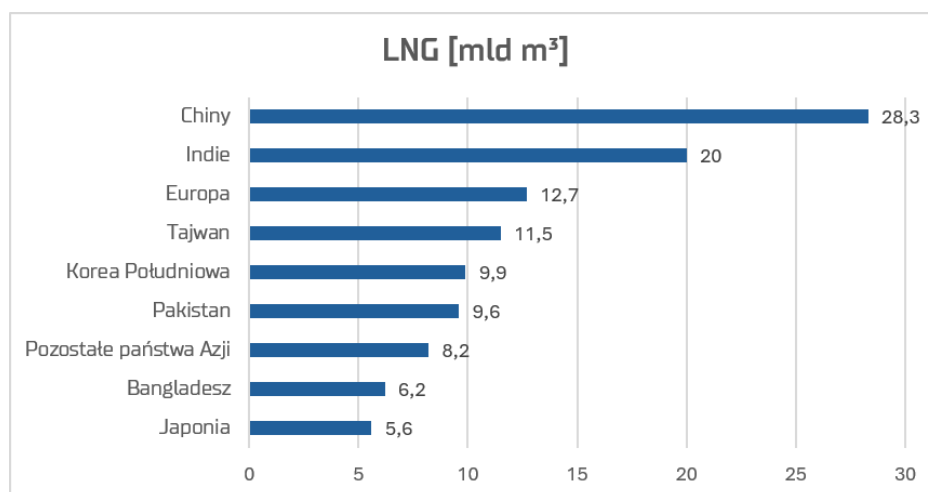
Wykres 5. Dzienny tranzyt skroplonego gazu ziemnego (LNG) przez newralgiczne punkty szlaków morskich.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: U.S. Energy Information Administration (EIA), *Global Energy Security Data, Short-Term Energy Outlook*, 12 VIII 2026, <https://www.eia.gov/outlooks/steo/report/energysecurity/article.php> [dostęp: 02.09.2026].

Głównymi eksporterami LNG w Zatoce Perskiej są Katar oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie. Katar, należący do dwóch największych eksporterów LNG na świecie, wyeksportował w 2025 r. LNG odpowiadające około 112 mld m³ gazu ziemnego, natomiast eksport ZEA wyniósł około 7 mld m³. Około 93% katarskiego i 96% emirackiego eksportu LNG było transportowane przez cieśninę Ormuz²⁹. W 2025 r. blisko 90% LNG transportowanego przez cieśninę Ormuz trafiło na rynki azjatyckie, a jedynie 10% do Europy³⁰. Największymi odbiorcami LNG z Kataru i ZEA były Chiny (28,3 mld m³), Indie (20 mld m³), Tajwan (11,5 mld m³), Korea Południowa (9,9 mld m³), Pakistan (9,6 mld m³), Bangladesz (6,2 mld m³), Japonia (5,6 mld m³), a pozostałe państwa Azji (łącznie 8,2 mld m³). Łączny import państw europejskich wyniósł 12,7 mld m³³¹.

Wykres 6. Główne kierunki dostaw LNG transportowanego przez cieśninę Ormuz w 2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER), *Key developments in European gas wholesale markets. Gas winter season 2025–2026*, 23 IV 2026, <https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/2026-ACER-Gas-Key-Developments-winter.pdf> [dostęp: 25.08.2026].

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

³¹ European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER), *Key developments in European gas wholesale markets. Gas winter season 2025–2026*, 23 IV 2026, <https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/2026-ACER-Gas-Key-Developments-winter.pdf> [dostęp: 25.08.2026].

Oprócz ropy naftowej i LNG cieśnina Ormuz jest również ważnym punktem dla międzynarodowego handlu innymi produktami naftowymi, w tym skroplonym gazem ropopochodnym (LPG) – przez cieśninę przechodziło ok. 29% światowego morskiego handlu LPG oraz 19% światowego morskiego handlu produktami rafineryjnymi, takimi jak diesel, benzyna, paliwo lotnicze i inne, oraz 13% światowego morskiego handlu chemikaliami, w tym nawozami³². Oprócz znaczenia dla handlu ropą, LNG i LPG, zakłócenia żeglugi przez cieśninę Ormuz oddziałują także na globalne łańcuchy dostaw produktów chemicznych oraz helu. W 2024 r. Katar odpowiadał za około 35% światowej produkcji helu odzyskiwanego z gazu ziemnego³³, co czyni go drugim na świecie (po USA) dostawcą tego surowca kluczowego dla przemysłu półprzewodnikowego, sektora medycznego oraz infrastruktury badawczej (np. jako czynnik chłodzący magnesy nadprzewodzące w aparatach MRI i NMR³⁴).

Scenariusz blokady cieśniny Ormuz był wielokrotnie przedstawiany jako potencjalna broń Iranu, a sama Islamska Republika wprost groziła jej zablokowaniem. Nawet krótkotrwałe zakłócenia tranzytu przez cieśninę mogą znacząco wpływać na globalne rynki energii. Mimo licznych napięć i konfliktów w regionie do całkowitej blokady cieśniny nigdy wcześniej nie doszło. Najpoważniejsze historyczne zakłócenie żeglugi w rejonie cieśniny Ormuz miało miejsce w latach 1984–1988 podczas wojny iracko-irańskiej, znanej jako *Tanker Wars*. Wówczas teatr działań konfliktu przeniósł się na wody Zatoki Perskiej, a Irak dokonywał ataków na irańską infrastrukturę naftową w rejonie wyspy Kharg, na co Iran odpowiedział atakami na tankowce Kuwejtu i Arabii Saudyjskiej, czyli państw Zatoki, które wówczas wspierały Irak. Iran atakował statki, jednak mimo znacznej eskalacji nie doszło do całkowitej blokady cieśniny ze względu na konieczność utrzymania jej drożności dla eksportu irańskiej ropy. W odpowiedzi na te wydarzenia marynarka wojenna USA podjęła się eskortowania kuwejckich tankowców przez Ormuz³⁵.

Kolejnym przypadkiem wykorzystywania znaczenia strategicznego cieśniny Ormuz jako instrumentu presji politycznej był kryzys z lat 2011–2012, podczas którego państwa zachodnie zaostrzały sankcje wobec Iranu w związku z rozwojem irańskiego programu nuklearnego. Iran wielokrotnie zagrażał zamknięciem cieśniny Ormuz oraz prowadził w jej rejonie demonstracyjne ćwiczenia morskie i testy rakietowe, jednak ostatecznie nie zdecydował się na jej blokadę.

W 2018 r. w czasie pierwszej kadencji prezydenta Donalda Trumpa Stany Zjednoczone wycofały się z zawartego w 2015 r. przez administrację prezydenta Baracka Obamy Porozumienia nuklearnego z Iranem (*Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA*) i wróciły do poprzedniego reżimu sankcyjnego. W warunkach narastającego napięcia pomiędzy państwami doszło do szeregu ataków i działań sabotażowych wobec tankowców w rejonie cieśniny oraz w Zatoce Omańskiej, o które USA i Wielka Brytania oskarżały Iran. Działania te jednak nie doprowadziły do trwałego zamknięcia trasy, a jedynie tymczasowo zwiększyły ryzyko żeglugi oraz koszty transportu i ubezpieczenia statków³⁶.

³² United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), *Strait of Hormuz Disruptions: Implications for Global Trade and Development*, 10 III 2026, UNCTAD/OSG/TT/INF/2026/1, https://unctad.org/system/files/official-document/osgttinf2026d1_en.pdf [dostęp: 25.08.2026].

³³ National Minerals Information Center, Qatar, U.S. Geological Survey (USGS), <https://www.usgs.gov/centers/national-minerals-information-center/qatar> [dostęp: 24.08.2026].

³⁴ National Research Council, *The Impact of Selling the Federal Helium Reserve*, The National Academies Press, Washington, DC 2000, <https://www.nationalacademies.org/read/9860/chapter/6#31> [dostęp: 25.08.2026].

³⁵ S. J. Cox, *H-018-1: No Higher Honor—The Road to Operation Praying Mantis, 18 April 1988*, Naval History and Heritage Command (NHHC), H-Gram 018, Attachment 1, IV 2018, <https://www.history.navy.mil/about-us/leadership/director/directors-corner/h-grams/h-gram-018/h-gram-018-1.html> [dostęp: 24.08.2026].

³⁶ M. Wiese Bockmann, *Middle East crude shipping costs surge on higher freight rates and insurance premiums*, „Lloyd's List”, 20 VI 2019, <https://www.lloydslist.com/LL1128001/Middle-East-crude-shipping-costs-surge-on-higher-freight-rates-and-insurance-premiums> [dostęp: 27.08.2026].

3. Mechanizm transmisji kryzysu i test odporności energetycznej Unii Europejskiej

3.1. Mechanizm transmisji kryzysu energetycznego

Wcześniejsze napięcia i próby zakłócania żeglugi w rejonie cieśniny Ormuz miały różną skalę, od pojedynczych incydentów o charakterze demonstracyjnym po liczne ataki na żeglugę podczas *Tanker Wars*. Celem tych działań było wywieranie presji politycznej i gospodarczej na przeciwniku oraz jego sojusznikach/państwach go wspierających. Jednakże do tej pory działania te nie doprowadzały do uniemożliwienia żeglugi w cieśninie. Tegoroczny kryzys jest pod tym względem wydarzeniem wyjątkowym i stanowi najpoważniejsze w historii zakłócenie swobody żeglugi przez Cieśninę Ormuz, będącą jednym z kluczowych wąskich gardeł globalnego systemu energetycznego i handlowego.

Po czasowym zawieszeniu broni swoboda żeglugi nie została całkowicie przywrócona. Iran w dalszym ciągu skutecznie ogranicza swobodę transportu poprzez selektywne przepuszczanie statków, a także poprzez próby pobierania opłat tranzytowych³⁷. Blokada cieśniny stanowi bezprecedensowy pod względem skali i czasu trwania przypadek paraliżu jednego z najważniejszych na świecie szlaków transportu ropy naftowej i LNG. Blokada doprowadziła do globalnego kryzysu energetycznego poprzez poważne zaburzenie handlu węglowodorami transportowanymi drogą morską w stanie ciekłym (przede wszystkim ropą naftową i produktami ropopochodnymi oraz skroplonym gazem ziemnym LNG). Poza paraliżem szlaków żeglugowych i ograniczeniem eksportu surowców energetycznych dodatkowym czynnikiem destabilizującym rynek były uszkodzenia infrastruktury energetycznej oraz transportowej w części państw regionu. **Przed wojną przez Ormuz przechodziło 125–140 statków towarowych na dobę, z czego ok. 70 stanowiły statki transportujące surowce energetyczne³⁸. Obecnie przechodzi zwykle od kilku do kilkunastu statków dziennie³⁹.**

Blokada transportu surowców przez cieśninę spowodowała również ograniczenie ich wydobycia w państwach Zatoki Perskiej. Po zapelnieniu magazynów doszło również do wstrzymywania lub ograniczania wydobycia, ponieważ surowiec nie mógł zostać eksportowany⁴⁰. Kryzys nie ograniczył się jedynie do fizycznej blokady transportu towarów przez cieśninę. Równolegle do blokady doszło również do szeregu bezpośrednich ataków na regionalną infrastrukturę energetyczną. 18 marca Izrael dokonał ataku na irańską część pola gazowego *South Pars* wraz z kompleksem przetwórczym *Asaluyeh*⁴¹. Iran w odpowiedzi przeprowadził serię ataków rakietowych i dronowych na rafinerie, instalacje petrochemiczne, instalacje LNG oraz terminale eksportowe w Arabii Saudyjskiej, Katarze, ZEA, Kuwejcie i Bahrajnie. Szczególnie istotne uszkodzenia wystąpiły w Katarze, gdzie doprowadziły do wyłączenia ok.

³⁷ Iran is consolidating control of Hormuz with island checkpoints, diplomatic deals – and sometimes ‘fees’, Reuters, 20 V 2026, <https://www.reuters.com/investigations/iran-is-consolidating-control-hormuz-with-island-checkpoints-diplomatic-deals-2026-05-20/> [dostęp: 27.08.2026].

³⁸ G. Maguire, Key energy and shipping trends after three months of Iran turmoil, Reuters, 28 V 2026, <https://www.reuters.com/commentary/reuters-open-interest/key-energy-shiping-trends-after-three-months-iran-turmoil-2026-05-28/> [dostęp: 23.08.2026].

³⁹ Hormuz Strait Monitor, <https://hormuzstraitmonitor.com> [dostęp: 26.08.2026].

⁴⁰ R. Bousso, Rip up the glut forecasts – Mideast oil shock signals supply crunch, Reuters, 6 III 2026, <https://www.reuters.com/markets/commodities/rip-up-glut-forecasts-mideast-oil-shock-signals-supply-crunch-2026-03-06/> [dostęp: 27.08.2026].

⁴¹ S. Kiyada, S. Sen, Attacks on major oil, gas sites in the Middle East, Reuters, 20 III 2026, <https://www.reuters.com/graphics/IRAN-CRISIS/MAPS/znpnmelervl/2026-03-20/attacks-on-major-oil-gas-sites-in-the-middle-east/> [dostęp: 27.08.2026].

17% zdolności eksportowych LNG. Według QatarEnergy naprawa części infrastruktury i tym samym powrót do pełnej sprawności mogą potrwać nawet do pięciu lat⁴².

Obecny kryzys energetyczny powstał wskutek jednoczesnego zakłócenia kilku kluczowych elementów regionalnego systemu energetycznego Zatoki Perskiej, a w konsekwencji sparaliżowania tego systemu. Po pierwsze, ograniczony został transport morski przez cieśninę Ormuz, co utrudnia eksport surowców, produktów ropopochodnych i LNG. Po drugie, doszło do szeregu ataków na instalacje wydobywcze i przetwórcze, co bezpośrednio wpłynęło na zdolności produkcyjne państw regionu. Po trzecie, ataki na rafinerie ograniczyły podaż paliw i innych produktów ropopochodnych w regionie. Po czwarte, w konsekwencji uszkodzeń terminali eksportowych, rurociągów i infrastruktury przesyłowej zmniejszono możliwości eksportowe oraz możliwości przekierowania dostaw. Piątym elementem są prewencyjne wyłączenia instalacji energetycznych, które wynikały z ryzyka potencjalnego ataku, nawet jeśli same obiekty nie zostały bezpośrednio uszkodzone. W rezultacie równocześnie ograniczono produkcję, przetwarzanie i możliwości eksportowe paliw kopalnych w całym regionie Zatoki Perskiej, kluczowym dla światowych przepływów energii.

Skala obecnego kryzysu wykracza poza wcześniejsze międzynarodowe szoki podażowe. Międzynarodowa Agencja Energetyczna (IEA) określiła obecny kryzys jako największe zakłócenie podaży w historii światowego rynku ropy. Przepływ ropy przez cieśninę został ograniczony z ok. 20 mln baryłek dziennie niemal do zera, a państwa Zatoki Perskiej zmniejszyły łącznie wydobycie o co najmniej 10 mln baryłek dziennie⁴³. Skutki tak nagłego spadku podaży ropy naftowej można złagodzić krótkookresowo wypełniając lukę podażową zgromadzonymi wcześniej zasobami. W Unii Europejskiej wymagany minimalny poziom zapasów interwencyjnych odpowiada 90 dniom średniego importu netto lub 61 dniom średniego dziennego zużycia krajowego (w zależności od tego, która wartość jest wyższa), ale rzeczywiste rezerwy w poszczególnych państwach utrzymywane są na wyższych poziomach. Na przykład we Francji jest to 130 dni, w Niemczech 117 dni, a w Polsce 121 dni importu⁴⁴. IEA w konsekwencji kryzysu doprowadziła do bezprecedensowego uwolnienia rezerw w ilości ponad 400 mln baryłek ropy, co przekracza skalę interwencji przeprowadzonej po rosyjskiej agresji na Ukrainę w 2022 r. ponad dwukrotnie. Stanowi to największą ilość uwolnionego surowca w historii Agencji⁴⁵. Jest to jednak wyłącznie chwilowe wsparcie ograniczonej podaży i działa tylko przez bardzo krótki czas. Utrzymująca się blokada i brak możliwości odnowienia poziomu rezerw w praktyce odraczają tylko negatywne skutki dla gospodarki. Luka w podaży za chwilę znowu się pojawia, a wraz z nią presja inflacyjna.

3.2. Kryzys jako test odporności energetycznej Unii Europejskiej

Tegoroczny kryzys energetyczny wywołany wojną Iranu z USA i Izraelem jest dla Unii Europejskiej najpoważniejszym testem odporności energetycznej po znaczących zmianach w europejskim systemie energetycznym, dokonanych po pełnoskalowej napaści Rosji na Ukrainę oraz po kryzysie energetycznym 2021–2022. UE w konsekwencji wdrożenia planu *REPowerEU* znacząco ograniczyła zależność od rosyjskich surowców. UE zdywersyfikowała źródła i kierunki dostaw gazu oraz zredukowała udział gazu rurociągowego w imporcie z 80% w 2021 r. do 55%⁴⁶. Ponadto znacząco rozbudowała zdolności importu LNG, w konsekwencji czego udział LNG w całkowitym imporcie gazu wzrósł z 20%

⁴² M. El Dahan, A. Mills, Y. Saba, *Iran attacks wipe out 17% of Qatar's LNG capacity for up to five years, QatarEnergy CEO says*, Reuters, 19 III 2026, <https://www.reuters.com/business/energy/iran-attack-damage-wipes-out-17-qatars-lng-capacity-three-five-years-qatarenergy-2026-03-19/> [dostęp: 24.08.2026].

⁴³ S. Kiyada, S. Sen, *Attacks on major oil, gas sites in the Middle East*, Reuters, 20 III 2026, <https://www.reuters.com/graphics/IRAN-CRISIS/MAPS/znpnmelerv/2026-03-20/attacks-on-major-oil-gas-sites-in-the-middle-east/> [dostęp: 27.08.2026].

⁴⁴ <https://pie.net.pl/tygodnik-gospodarczy-11-2026-19-marca-2026/>

⁴⁵ International Energy Agency (IEA), *IEA confirms Member country contributions to collective action to release oil stocks in response to Middle East disruptions*, 19 III 2026, <https://www.iea.org/news/iea-confirms-member-country-contributions-to-collective-action-to-release-oil-stocks-in-response-to-middle-east-disruptions> [dostęp: 25.08.2026].

⁴⁶ European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), *EU energy markets: evolving gas-electricity price linkages in a more volatile system*, 21 V 2026, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/spring-2026-economic-forecast-slowdown-growth-energy-shock-drives-inflation/eu-energy-markets-evolving-gas-electricity-price-linkages-more-volatile-system_en [dostęp: 27.08.2026].

w 2021 r. do 45% w 2025 r.⁴⁷. UE również istotnie zwiększyła potencjał w zakresie magazynowania gazu oraz współpracy w tym obszarze, a także ograniczyła całkowite zużycie gazu. W 2021 r. Rosja odpowiadała za ok. 45% importu gazu do UE (głównie gazociągowego), w 2025 r. poziom ten spadł do 12% poprzez zastąpienie dostaw rosyjskich dostawami rurociągowymi z Norwegii, Afryki Północnej i Azerbejdżanu, a także poprzez zwiększenie importu LNG, szczególnie z USA⁴⁸. Ponadto UE znacząco przyspieszyła inwestycje w odnawialne źródła energii, rozbudowała połączenia międzysystemowe, poprawiła koordynację działań pomiędzy państwami członkowskimi, wprowadziła mechanizmy obowiązkowych poziomów magazynowych dla gazu, mechanizmy redukcji popytu oraz mechanizmy poprawy efektywności energetycznej. Działania te w całości zwiększyły odporność europejskiego systemu energetycznego.

Specyfika kryzysu z 2026 r. powoduje, że testowaniu podlegają jednak inne wymiary odporności energetycznej niż podczas kryzysu 2021–2022. Działania podejmowane od 2022 r. ograniczyły podatność UE na intencjonalne ograniczanie dostaw przez dominującego dostawcę (odporność na *weaponizację* przez pojedynczego dostawcę, zmniejszenie ryzyka przerwania dostaw), jednak nie wyeliminowały ekspozycji na globalne zakłócenia podaży surowców energetycznych. Szczególnie istotna pozostaje ogólna zależność UE od importu ropy naftowej (97% w 2024 r.⁴⁹) oraz produktów ropopochodnych, przede wszystkim oleju napędowego, benzyny i paliwa lotniczego. Dodatkowo wzrost znaczenia LNG dla Europy zwiększył znaczenie morskich szlaków handlowych oraz ekspozycję na globalny rynek LNG, czyniąc to nowym obszarem podatności. **Obecny kryzys energetyczny testuje odporność na globalny szok podażowy wynikający z jednoczesnego ograniczenia produkcji, przetwarzania i transportu surowców w regionie o fundamentalnym znaczeniu dla światowych przepływów energii.**

Dywersyfikacja geograficzna źródeł dostaw ma jednak ograniczoną skuteczność, ponieważ zakłócenia w rejonie cieśniny Ormuz oddziałują przede wszystkim na globalny poziom cen surowców energetycznych, a nie wyłącznie na konkretne kierunki importu. Dotychczasowy przebieg kryzysu wskazuje, że UE zdała egzamin w zakresie zapewnienia ciągłości fizycznych dostaw energii, jednak jej odporność na wzrost cen surowców i wynikające z niego skutki gospodarcze pozostaje ograniczona.

4. Gospodarcze i energetyczne konsekwencje kryzysu

Z punktu widzenia gospodarki globalnej kryzys bliskowschodni stał się źródłem znaczącego negatywnego szoku podażowego. Na skutek ograniczonej podaży surowców energetycznych wzrosły ceny nie tylko samych surowców, ich substytutów oraz produktów i usług związanych z tym rynkiem, ale także ogólny poziom cen w gospodarce światowej. Według najnowszych prognoz Międzynarodowego Funduszu Walutowego (IMF) globalna inflacja w 2026 r. ma wynieść 4,7% [r/r], wobec 4,4% prognozowanych jeszcze w kwietniu 2026 r.⁵⁰ Dodatkowo, IMF obniżył spodziewany poziom światowego

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

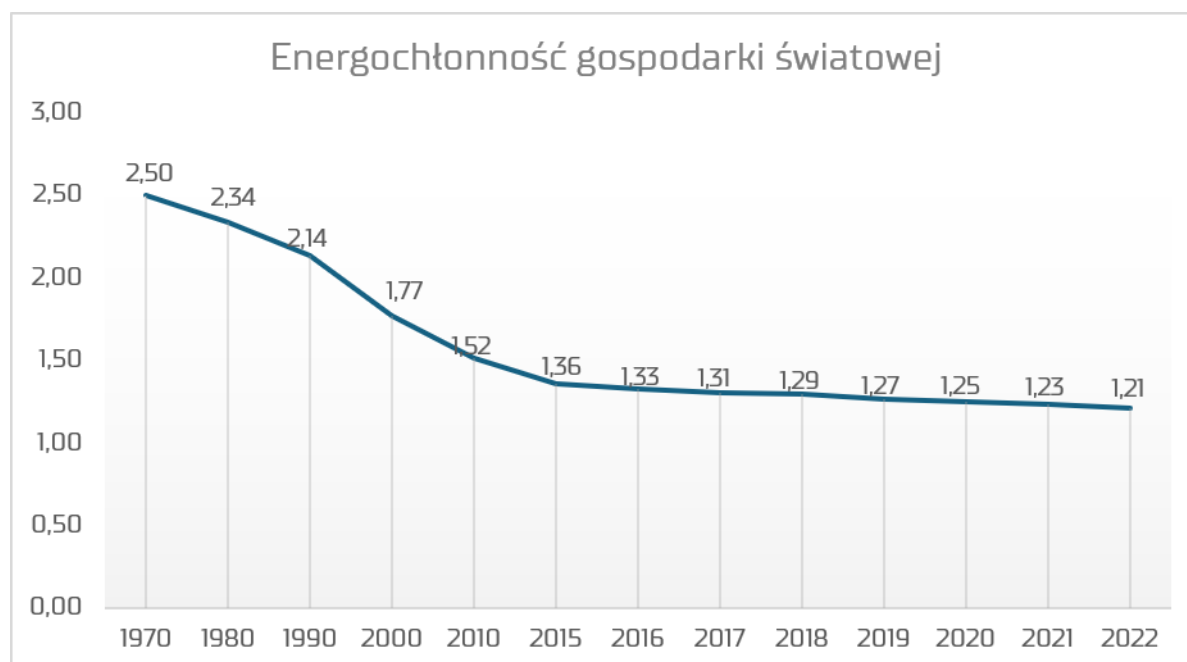
⁴⁹ *Where does the EU get its oil from?*, Council of the European Union, 17 IV 2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/where-does-the-eu-get-its-oil-from/> [dostęp: 24.08.2026].

⁵⁰ International Monetary Fund (IMF), *World Economic Outlook Update, July 2026: Global Economy in Crosscurrents of War and Technology*, Washington, D.C., 2026, <https://www.imf.org/en/publications/weo/issues/2026/07/08/world-economic-outlook-update-july-2026> [dostęp: 26.08.2026].

wzrostu gospodarczego (z zakładanych w kwietniu 3,1% w 2026 r. i 3,6% w 2027 r. na odpowiednio 3,0% oraz 3,4%). Prognozy te mogą ulec dalszym zmianom ze względu na wysoką niepewność co do przyszłego rozwoju sytuacji na Bliskim Wschodzie.

Poziom makroekonomicznych skutków obecnego kryzysu bliskowschodniego ograniczają również długoterminowe zmiany strukturalne w gospodarce światowej. W porównaniu z okolicznościami kryzysów naftowych lat 70. XX w. obecnie gospodarka światowa charakteryzuje się znacznie niższą energochłonnością, co oznacza, że do wytworzenia jednostki PKB zużywa istotnie mniej energii. W konsekwencji współczesne gospodarki są mniej wrażliwe na wahania podaży i cen ropy naftowej niż podczas wcześniejszych kryzysów. Nie oznacza to jednak eliminacji ryzyka. Doświadczenia ostatnich lat wskazują, że polityka bezpieczeństwa energetycznego powinna koncentrować się nie tylko na dywersyfikacji dostawców, lecz także na zwiększaniu różnorodności szlaków transportowych, ograniczaniu zależności od paliw kopalnych oraz dalszym zmniejszaniu podatności gospodarki na wahania cen surowców energetycznych. W tym kontekście transformacja energetyczna pozostaje jednym z kluczowych instrumentów budowania długoterminowej odporności strategicznej UE.

Wykres 7. Energochłonność gospodarki światowej w latach 1970–2022 [kWh na 1 USD PKB według parytetu siły nabywczej].

Źródło: opracowanie własne na podstawie: H. Ritchie, P. Rosado, M. Roser, *Energy intensity*, Our World in Data, aktualizacja danych: 5 V 2026; dane pierwotne: U.S. Energy Information Administration [2026], Energy Institute, *Statistical Review of World Energy* [2025] oraz Bolt i van Zanden, *Maddison Project Database 2023*, <https://ourworldindata.org/grapher/energy-intensity> [dostęp: 09.09.2026].

Nie oznacza to oczywiście, że we wszystkich państwach sytuacja wygląda tak samo: negatywne skutki zamknięcia cieśniny najsilniej odczuwają państwa azjatyckie (jako główne importerzy surowców z Zatoki Perskiej). Beneficjentami konfliktu stają się również eksporterzy surowców energetycznych korzystający z innych szlaków tranzytowych. Europa, chociaż nie doświadczyła fizycznego braku surowców, odczuła skutki konfliktu w postaci wzrostu inflacji. **W przeciwieństwie do kryzysu gazowego z lat 2021–2022 obecny kryzys oddziałuje na gospodarkę europejską przede wszystkim poprzez mechanizm cenowy, a nie poprzez fizyczny niedobór surowców.**

Pomimo stosunkowo niewielkiego importu LNG z Zatoki Perskiej do Europy (LNG transportowane przez Ormuz odpowiadało w 2025 r. za ok. 7% całkowitego importu LNG do Europy, co stanowi nieco ponad 10% wolumenu LNG przechodzącego przez cieśninę⁵¹) ceny w europejskim hubie TTF są silnie skorelowane z azjatyckim benchmarkiem JKM⁵². Pomimo utrzymania fizycznej dostępności gazu, ceny na europejskim rynku pozostają silnie uzależnione od sytuacji na globalnym rynku LNG, poziomu popytu w Azji oraz zakłóceń w handlu morskim. **Jednak wzrost cen gazu w mniejszym stopniu niż w przeszłości przekłada się na ceny energii elektrycznej, szczególnie ze względu na wzrost udziału OZE w produkcji energii elektrycznej w UE oraz mniejszy udział paliw kopalnych** (które wyznaczają jej cenę w ok. 50%, wobec 70% w 2020 r.⁵³). Im wyższy udział gazu w krajowej strukturze produkcji energii elektrycznej, tym wyższa wrażliwość na silną zmienność cen surowca. Podatność poszczególnych państw nie ogranicza się jedynie do sektora elektroenergetycznego, lecz zależy od całościowej struktury zużycia nośników energii.

Różnice widoczne są także w reakcjach rządów poszczególnych państw na perturbacje na rynku surowców energetycznych. Wśród typowo krótkookresowych działań polityki fiskalnej, koncentrujących się na ograniczaniu wzrostu kosztów energii i paliw dla gospodarstw domowych, wskazać można:

- obniżki podatków pośrednich i akcyzy na paliwa (zastosowane m.in. w Polsce, Niemczech, Szwecji, Czechach, w Słowenii czy w Rumunii);
- kontrolę cen paliw i/lub ograniczanie marż detalicznych (np. w Polsce, Rumunii, Czechach czy na Węgrzech);
- dodatkowe transfery socjalne dla gospodarstw domowych (co wprowadziły m.in. Belgia, Francja czy Holandia);
- wsparcie sektorowe dla branż szczególnie narażonych na wzrost cen paliw, jak np. transport, rolnictwo czy rybołówstwo (np. we Francji, Niemczech, Włoszech czy Hiszpanii);
- subsydiowanie transportu publicznego (np. w Chorwacji).

Działania te, choć zmniejszają presję inflacyjną, mają charakter doraźny i obciążają budżety poszczególnych państw (generują dodatkowe wydatki lub uszczuplają wpływy). Według dostępnych szacunków do 4 maja 2026 r. koszt polityk interwencyjnych państw UE wyniósł 14,5 mld EUR. Szacuje się, że utrzymując ten poziom do końca roku, kwota ta może osiągnąć 38,6 mld EUR⁵⁴. **Krótkookresowy charakter prowadzonych działań, nie przynosi realnych trwałych zmian na rynku energetycznym.** Można wręcz stwierdzić, że odraczają one skutki wywołane utrzymującą się blokadą cieśniny, w nadziei, że konflikt zostanie rozwiązany. **Tego typu interwencje w dłuższej perspektywie osłabiają bodźce do zmiany popytu i rynkowego regulowania cen, a w UE utrzymują import nadzwyczaj drogich surowców energetycznych⁵⁵.** Do grup, które relatywnie korzystają na utrzymujących się wysokich cenach paliw, należą przedsiębiorstwa zajmujące się wydobywaniem, przerobem i handlem surowcami energetycznymi, ponieważ popyt na paliwa transportowe, lotnicze czy surowce petrochemiczne jedynie w niewielkim stopniu zmalał, a główny koszt kryzysu został przerzucony na odbiorców końcowych poprzez wyższe ceny paliw.

⁵¹ International Energy Agency (IEA), *Strait of Hormuz*, op. cit.

⁵² International Energy Agency (IEA), *Gas Market Report, Q1-2026*, IEA, Paris 2026, <https://www.iea.org/reports/gas-market-report-q1-2026/executive-summary> [dostęp: 25.08.2026].

⁵³ European Commission, *EU energy markets: evolving gas-electricity price linkages in a more volatile system*, Spring 2026 Economic Forecast, 21 V 2026, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/spring-2026-economic-forecast-slowdown-growth-energy-shock-drives-inflation/eu-energy-markets-evolving-gas-electricity-price-linkages-more-volatile-system_en [dostęp: 27.08.2026].

⁵⁴ European Commission, *Policy measures in EU Member States to address the 2026 energy price shock*, Spring 2026 Economic Forecast, 21 V 2026, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/spring-2026-economic-forecast-slowdown-growth-energy-shock-drives-inflation/policy-measures-eu-member-states-address-2026-energy-price-shock_en [dostęp: 27.08.2026].

⁵⁵ *Ibidem*.

Nieco trwalszy charakter mają dodatkowo podejmowane w kilku państwach kampanie zachęcające obywateli i przedsiębiorców do oszczędzania energii np. w Belgii, Luksemburgu czy Holandii⁵⁶, a także promujące pracę zdalną oraz współdzielenie pojazdów. Jeśli kampanie okażą się skuteczne, mogą trwale zmienić nawyki konsumentów oraz zmniejszyć popyt na energię, co z kolei zadziała antyinflacyjnie na gospodarkę (jednak może przy tym negatywnie wpłynąć na produkcję i PKB). Pojawia się tu klasyczny dylemat polityki makroekonomicznej – decydenci muszą wybrać, czy ich celem jest hamowanie inflacji, czy może utrzymanie wzrostu gospodarczego. W krótkim okresie zachowanie kompromisu pomiędzy ograniczaniem inflacji a podtrzymywaniem wzrostu gospodarczego jest znacznie trudniejsze.

Skoro szok gospodarczy nastąpił po stronie podaży, to najskuteczniejsze w tej sytuacji będą działania podażowe: pozwalają one jednocześnie ograniczyć presję inflacyjną i pozytywnie wpływać na PKB. Wyraźnie widać, że w krótkiej perspektywie w poszczególnych państwach priorytetem stało się obniżenie inflacji. Nie oznacza to jednak, że brakuje działań o charakterze strukturalnym, długookresowych, skierowanych na stronę podażową.

Według analizy *Centre for Research on Energy and Clean Air* (CREA) w okresie od marca do sierpnia 2026 r. UE poniosła dodatkowe koszty importu paliw kopalnych w wysokości 77,8 mld USD, uzyskując przy tym ok. 23,8 mld USD dodatkowych przychodów eksportowych, co oznacza koszt netto w wysokości 54 mld USD⁵⁷. **Koszt kryzysu poniesiony przez UE jest najwyższy spośród analizowanych regionów świata.** Poza UE, najwyższe koszty netto kryzysu poniosły subregiony Azji: Azja Wschodnia – 49 mld USD, Azja Południowa – 18,5 mld USD, Azja Południowo-Wschodnia – 13,9 mld USD. Analiza CREA wskazuje, że ceny ropy Brent w okresie marzec–sierpień były wyższe od przedwojennych oczekiwań rynku terminowego o 35%, oleju napędowego o 59%, natomiast europejskie ceny LNG były wyższe o 60%⁵⁸. Oznacza to, że skutki kryzysu nie ograniczają się do rynku ropy naftowej, lecz przenoszą się również na dalsze ogniwa łańcucha wartości, szczególnie na transport, logistykę oraz przemysł wykorzystujący produkty naftowe.

Kryzys przyniósł również dodatkowe korzyści netto dla państw eksportujących paliwa kopalne. W ujęciu regionalnym najwyższe dodatnie pozycje netto (różnica między dodatkowymi przychodami z eksportu a dodatkowymi kosztami importu w ujęciu regionalnym) wyniosły na Bliskim Wschodzie 61,2 mld USD, w Ameryce Północnej 47 mld USD oraz w Rosji 35,9 mld USD⁵⁹. CREA szacuje, że wzrost produkcji energii elektrycznej ze źródeł niskoemisyjnych zainstalowanych od 2020 r. pozwolił uniknąć ok. 36 mld USD kosztów importu paliw kopalnych globalnie w ciągu pierwszych pięciu miesięcy kryzysu, przy czym 10,6 mld USD z tej kwoty to oszczędności wynikające bezpośrednio z uniknięcia wzrostów cen paliw⁶⁰. Dodatkowe średnie miesięczne koszty globalnego importu ropy naftowej, produktów naftowych i LNG transportowanych drogą morską wyniosły 55,3 mld USD. Oznacza to, że średnie miesięczne inwestycje w OZE w 2025 r. były jedynie o 5,6% wyższe od dodatkowych kosztów importu paliw kopalnych wywołanych wojną w Zatoce Perskiej⁶¹.

⁵⁶ International Energy Agency (IEA), *2026 Energy Crisis Policy Response Tracker* – <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/2026-energy-crisis-policy-response-tracker?tab=Energy+conservation>.

⁵⁷ L. Wickenden, L. Myllyvirta, *What the Hormuz crisis has cost fossil fuel importers – March to August 2026*, Centre for Research on Energy and Clean Air (CREA), 26 VIII 2026, <https://energyandcleanair.org/what-the-hormuz-crisis-has-cost-fossil-fuel-importers-march-to-august-2026/> [dostęp: 04.09.2026].

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ *Ibidem*.

5. Wnioski strategiczne i rekomendacje

1. Obecny kryzys wykazał, że niska zależność nie oznacza niskiej podatności. Pomimo stosunkowo niskiej zależności od importu paliw kopalnych z Zatoki Perskiej, UE pozostaje podatna na globalne szoki podażowe surowców, wynikające z mechanizmów rynkowych kształtujących ich ceny oraz współzależności międzynarodowych rynków energii.
2. Ropa naftowa i gaz ziemny pozostają surowcami o wysokim potencjale wykorzystania jako instrument nacisku politycznego zarówno przez państwa eksportujące, jak i te kontrolujące strategiczną infrastrukturę. W dającej się przewidzieć przyszłości paliwa kopalne będą odgrywały istotną rolę w światowej gospodarce, szczególnie w sektorze transportowym.
3. Podstawowym narzędziem budowania długookresowej odporności UE powinno być ograniczanie zależności od paliw kopalnych. Dywersyfikacja źródeł i kierunków dostaw pozostaje niezbędna, ale nie eliminuje podatności na globalne szoki cenowe.
4. Dywersyfikacja dostawców surowców powinna być uzupełniana o dywersyfikację szlaków transportowych. Bezpieczeństwo dostaw zależy bowiem nie tylko od struktury źródeł zaopatrzenia, lecz także od odporności infrastruktury logistycznej oraz ciągłości funkcjonowania całego łańcucha dostaw. Kryzys bliskowschodni uwypuklił strategiczne znaczenie bezpieczeństwa międzynarodowych morskich szlaków transportowych. W warunkach wzrastającego znaczenia LNG oraz globalnego handlu ropą bezpieczeństwo energetyczne UE staje się coraz bardziej zależne od stabilności kluczowych punktów tranzytowych, takich jak cieśnina Ormuz, Bab al-Mandab czy Kanał Sueski.
5. Dekarbonizacja UE nie jest wyłącznie celem klimatyczno-środowiskowym, lecz przede wszystkim celem strategicznym. Rozbudowa niskoemisyjnych źródeł wytwórczych, niewymagających stałych dostaw surowców (OZE i energia jądrowa), powinna stanowić podstawę budowania odporności. Jednakże pomimo intensyfikacji działań na rzecz dekarbonizacji ropa naftowa i gaz ziemny pozostają i w dalszym ciągu będą istotne dla europejskiej gospodarki.
6. Kryzys energetyczny 2026 r. pokazał, że UE jest obecnie bardziej odporna na szoki podażowe niż w przypadku wcześniejszych zaburzeń. Kryzys potwierdził skuteczność polityki dywersyfikacji kierunków i źródeł dostaw surowców energetycznych. Plan REPowerEU zwiększył odporność na kryzys wynikający z utraty jednego dostawcy, lecz nie zapewnia pełnej ochrony przed globalnymi szokami cenowymi ani przed zakłóceniami w handlu międzynarodowym. W dalszym ciągu należy ograniczać koncentrację dostawców, zmniejszać uzależnienie od paliw kopalnych, zwiększać różnicowanie tras transportu surowców oraz redukować wrażliwość gospodarki na wahania cen energii na rynkach światowych. Skoordynowane działania polityczne w duchu solidarności energetycznej na poziomie UE, takie jak tworzenie rezerw, wspólne

reagowanie i koordynacja działań, przynoszą lepsze rezultaty niż działania indywidualne poszczególnych państw.

7. **Zapasy strategiczne surowców pozostają istotnym narzędziem krótkotrwałej odporności na kryzysy, a dzięki tej polityce obecna odporność Europy jest na dużo wyższym poziomie niż podczas kryzysów naftowych w latach 70. XX w.** Niemniej są to działania doraźne, które przede wszystkim „kupują czas”, ale nie rozwiązują strukturalnych przyczyn kryzysu i są wyczerpywalne.
8. **Większa stabilność i niezależność energetyczna pozwalają realizować działania strukturalne i długookresowe.** Z ekonomicznego punktu widzenia zwiększenie PKB bez zwiększania poziomu cen jest możliwe przez intensyfikację rozwoju technologicznego (to on wpływa na długookresową krzywą podaży globalnej ~zagregowaną). Rozwój technologiczny, poprawa efektywności energetycznej, powszechna elektryfikacja oraz rozwój niskoemisyjnych źródeł wytwórczych pozwalają ograniczyć ekspozycję europejskiej gospodarki na zewnętrzne zaburzenia podażowe i cenowe.
9. **Podejmowane krótkookresowe działania po stronie popytowej nie rozwiązują problemu, który leży po stronie podażowej.** Prowadzą one tylko do wyboru jednego z celów: obniżenia inflacji albo utrzymania wzrostu gospodarczego. Polityka prowadzona przez poszczególne państwa pokazuje, że w krótkim okresie priorytetem dla większości była inflacja. Krótkookresowe działania osłonowe mogą łagodzić skutki kryzysu dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, jednak nie usuwają jego przyczyn. W warunkach szoku podażowego pojawia się istotny kompromis między ograniczaniem inflacji a utrzymywaniem aktywności gospodarczej.
10. **Fizyczna dostępność surowca nie jest jedynym wyznacznikiem odporności. Liczy się również jego przystępność cenowa.** UE zdała test utrzymania ciągłości dostaw, a test zapewnienia przystępności cenowej zdała jedynie częściowo, szczególnie ze względu na inflacjogenny charakter cen paliw. Pomimo stosunkowo dobrej dostępności surowca w Europie, globalny mechanizm kształtowania cen przesuwą główny ciężar ekonomiczny kryzysu na indywidualnych konsumentów, podczas gdy wysokie ceny paliw sprzyjają poprawie wyników finansowych przedsiębiorstw zajmujących się wydobywaniem, przerobem i handlem paliwami.

Podsumowanie

Globalny kryzys energetyczny, wynikający z wojny Izraela i Stanów Zjednoczonych przeciwko Iranowi oraz sprzyjającym mu bojówkom i milicjom, objął praktycznie cały system energetyczny państw Zatoki Perskiej, obejmując infrastrukturę wydobywczą, przetwórczą, eksportową oraz transportową. Jest to jeden z najbardziej istotnych przykładów *weaponizacji* energetyki w XXI w.

Pomimo tego, że bezpośrednia zależność UE od dostaw węgłowodorów z regionu Zatoki Perskiej jest relatywnie niska, globalny charakter rynków paliw kopalnych sprawia, że zakłócenia w tym regionie

wywierają istotny wpływ również na Europę. Analizowany kryzys dostarcza cennych doświadczeń dotyczących odporności europejskiego systemu energetycznego oraz kierunków jego dalszego wzmacniania.

Unia Europejska pozostaje podatna na globalne zaburzenia cen oraz zakłócenia funkcjonowania strategicznych szlaków dostaw paliw kopalnych, od których w dalszym ciągu jest istotnie uzależniona. Jednocześnie dotychczasowy przebieg kryzysu potwierdza wyższą odporność UE na szoki podażowe

w porównaniu z kryzysem energetycznym lat 2021–2022. Pomimo dużej skali kryzysu bliskowschodniego gospodarka europejska odczuła jego relatywnie umiarkowane skutki dzięki skutecznie wdrożonym mechanizmom odporności energetycznej. Skuteczność działań dywersyfikacyjnych oraz rozbudowy mechanizmów bezpieczeństwa energetycznego pozwoliła ograniczyć ryzyko fizycznych niedoborów surowców i złagodzić negatywne skutki zakłóceń na rynkach energii. Odporność tę wzmacniają również długoterminowe zmiany strukturalne, w tym poprawa efektywności energetycznej oraz spadek energochłonności gospodarki. W konsekwencji obecna gospodarka jest mniej wrażliwa na wahania podaży i cen ropy naftowej niż podczas wcześniejszych kryzysów energetycznych.

Omawiany w niniejszej analizie kryzys energetyczny stanowi kolejny przykład narastającej niestabilności środowiska międzynarodowego oraz rosnącej liczby zdarzeń zakłócających funkcjonowanie globalnych rynków surowców i energii. Ponadto po raz kolejny w ostatnich latach dochodzi do istotnego przykładu spadku znaczenia prawa międzynarodowego i prymatu siły w stosunkach międzynarodowych. Obecny kryzys bliskowschodni jest przejawem osłabienia skuteczności międzynarodowych mechanizmów regulacyjnych i bezpieczeństwa, a także rosnącego znaczenia instrumentów siłowych oraz presji geopolitycznej w relacjach gospodarczych. W tych warunkach należy zakładać utrzymywanie podwyższonego poziomu ryzyka geopolitycznego, co uzasadnia odejście od reaktywnego modelu zapewniania bezpieczeństwa energetycznego na rzecz budowania długoterminowej odporności rozumianej holistycznie.

Europejska odporność energetyczna nie powinna być budowana wyłącznie poprzez zastępowanie jednego dostawcy przez innego. Kluczowe znaczenie ma ograniczanie całkowitej zależności gospodarki od paliw kopalnych, zwłaszcza tych, których dostępność i wycena są silnie uzależnione od globalnych uwarunkowań geopolitycznych, logistycznych oraz stabilności regionów eksportujących surowce energetyczne.

Doświadczenia kryzysów naftowych lat 70. XX w. pokazują, że długotrwałe zaburzenia na rynkach energii mogą stać się impulsem do głębokich zmian strukturalnych. Wówczas przyczyniły się one do dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw surowców energetycznych, rozwoju nowych źródeł energii oraz poprawy efektywności energetycznej. Obecny kryzys energetyczny może wywołać podobne procesy, przyspieszając transformację energetyczną UE oraz wzmacniając działania na rzecz budowy odpornego, elastycznego i mniej podatnego na szoki geopolityczne europejskiego systemu energetycznego.

Pomimo dotychczas relatywnie skutecznej amortyzacji kryzysu, strategiczne zapasy i inne zdolności do absorpcji zakłóceń są wyczerpywalne, a sytuacja w Zatoce Perskiej w dalszym ciągu pozostaje niepewna i wysoce zmienna. W przypadku dalszej eskalacji konfliktu, w tym np. przeprowadzenia inwazji lądowej na Iran, kryzys może wywołać znaczące skutki gospodarcze, włącznie z recesją. W krótkiej perspektywie najważniejsze jest ograniczenie eskalacji i przywrócenie bezpiecznej i swobodnej żeglugi przez cieśninę. W dłuższej perspektywie kluczowe jest odbudowanie rezerw, rozwój alternatywnych tras dostaw, dywersyfikacja nośników energii oraz ograniczenie zależności od importowanych paliw kopalnych.

Bibliografia

Akty prawne i dokumenty

European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, *EU energy markets: evolving gas-electricity price linkages in a more volatile system*, 21 V 2026, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/spring-2026-economic-forecast-slowdown-growth-energy-shock-drives-inflation/eu-energy-markets-evolving-gas-electricity-price-linkages-more-volatile-system_en

European Commission, Directorate-General for Energy, *Energy datasheets*, aktualizacja: IV 2026.

European Commission, *Policy measures in EU Member States to address the 2026 energy price shock*, Spring 2026 Economic Forecast, 21 V 2026, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/spring-2026-economic-forecast-slowdown-growth-energy-shock-drives-inflation/policy-measures-eu-member-states-address-2026-energy-price-shock_en

European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER), *Key developments in European gas wholesale markets. Gas winter season 2025–2026*, 23 IV 2026, <https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/2026-ACER-Gas-Key-Developments-winter.pdf>

International Energy Agency (IEA), *Gas Market Report, Q1-2026*, Paris 2026, <https://www.iea.org/reports/gas-market-report-q1-2026/executive-summary>

International Energy Agency (IEA), *Strait of Hormuz. Factsheet*, aktualizacja: II 2026, <https://www.iea.org/about/oil-security-and-emergency-response/strait-of-hormuz>

International Monetary Fund (IMF), *World Economic Outlook Update, July 2026: Global Economy in Crosscurrents of War and Technology*, Washington, D.C. 2026, <https://www.imf.org/en/publications/weo/issues/2026/07/08/world-economic-outlook-update-july-2026>

Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r., Dz.U. z 2002 r. Nr 59, poz. 543, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20020590543/O/D20020543.pdf>

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), *Strait of Hormuz Disruptions: Implications for Global Trade and Development*, 10 III 2026, UNCTAD/OSG/TT/INF/2026/1, https://unctad.org/system/files/official-document/osgttin2026d1_en.pdf

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Islamic Republic of Iran: Humanitarian Update No. 06. As of 30 June 2026*, 5 VII 2026, <https://www.unocha.org/publications/report/iran-islamic-republic/islamic-republic-iran-humanitarian-update-no-06-30-june-2026>

Literatura i źródła internetowe

Abdallah N., Alaaeldin M., *How many people have been killed in the Iran war?*, Reuters, 10 IV 2026, <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-many-people-have-been-killed-us-israel-war-iran-2026-04-07/>

American Automobile Association (AAA), *AAA Fuel Prices*, <https://gasprices.aaa.com/>

Bousso R., *Rip up the glut forecasts – Mideast oil shock signals supply crunch*, Reuters, 6 III 2026, <https://www.reuters.com/markets/commodities/rip-up-glut-forecasts-mideast-oil-shock-signals-supply-crunch-2026-03-06/>

Bryan-Low C., *How the US could clear mines from the Strait of Hormuz*, Reuters, 16 IV 2026, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/how-us-could-clear-mines-strait-hormuz-2026-04-16/>

Cancian M.F., Park C.H., *The War May Be Ending. What Did Epic Fury Cost?*, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 23 VI 2026, <https://www.csis.org/analysis/war-may-be-ending-what-did-epic-fury-cost>

Cavale S., *Brent eyes record monthly rise; US crude settles above \$100 as Houthis join Iran war*, Reuters, 29 III 2026, aktualizacja 30 III 2026, <https://www.reuters.com/business/energy/oil-prices-jump-after-yemeni-houthis-attack-israel-widening-iran-conflict-2026-03-29/>

Copp T., *More than 750 U.S. service members wounded in Iran war*, „The Washington Post”, 21 VIII 2026, <https://www.washingtonpost.com/national-security/2026/08/21/more-than-750-us-service-members-wounded-iran-war/>

Council of the European Union, *Where does the EU get its oil from?*, 17 IV 2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/where-does-the-eu-get-its-oil-from/>

Cox S.J., *H-018-1: No Higher Honor – The Road to Operation Praying Mantis, 18 April 1988*, Naval History and Heritage Command, IV 2018, <https://www.history.navy.mil/about-us/leadership/director/directors-corner/h-grams/h-gram-018/h-018-1.html>

Defrin E., *Press Briefing by IDF Spokesperson, BG Effie Defrin – March 15th, 2026*, Israel Defense Forces, 15 III 2026, <https://www.idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/briefings-by-idf-spokesperson-bg-effie-defrin/march-26-press-briefings/press-briefing-by-idf-spokesperson-bg-effie-defrin-march-15th-2026-1/>

El Dahan M., Mills A., Saba Y., *Iran attacks wipe out 17% of Qatar's LNG capacity for up to five years, QatarEnergy CEO says*, Reuters, 19 III 2026, <https://www.reuters.com/business/energy/iran-attack-damage-wipes-out-17-qatars-lng-capacity-three-five-years-qatarenergy-2026-03-19/>

Hirtenstein A., Mills A., Saul J., *Iran could disrupt the Strait of Hormuz with drones for months*, Reuters, 4 III 2026, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/iran-could-disrupt-strait-hormuz-with-drones-months-2026-03-04/>

Hormuz Strait Monitor, <https://hormuzstraitmonitor.com/>

Human Rights Activists News Agency (HRANA), *Day 39 of U.S. and Israeli Attacks on Iran: Extensive Damage to the Rail Network and Roads*, 7 IV 2026, <https://www.en-hrana.org/day-39-of-u-s-and-israeli-attacks-on-iran-extensive-damage-to-the-rail-network-and-roads/>

International Energy Agency (IEA), *2026 Energy Crisis Policy Response*

Tracker, <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/2026-energy-crisis-policy-response-tracker?tab=Energy+conservation>

International Energy Agency (IEA), *IEA confirms Member country contributions to collective action to release oil stocks in response to Middle East disruptions*, 19 III 2026, <https://www.iea.org/news/iea-confirms-member-country-contributions-to-collective-action-to-release-oil-stocks-in-response-to-middle-east-disruptions>

International Maritime Organization (IMO), *Middle East – Highlighted (Confirmed) incidents*, <https://www.imo.org/en/mediacentre/hottopics/pages/middle-east-highlighted-incidents.aspx>

Investing.com, *Dane historyczne dla kontraktów terminowych na ropę Brent*, <https://pl.investing.com/commodities/brent-oil-historical-data>

Kiyada S., Sen S., *Attacks on major oil, gas sites in the Middle East*, Reuters, 20 III 2026, <https://www.reuters.com/graphics/IRAN-CRISIS/MAPS/znpnmelervl/2026-03-20/attacks-on-major-oil-gas-sites-in-the-middle-east/>

Maguire G., *Key energy and shipping trends after three months of Iran turmoil*, Reuters, 28 V 2026, <https://www.reuters.com/commentary/reuters-open-interest/key-energy-shipping-trends-after-three-months-iran-turmoil-2026-05-28/>

Mohammed A., Rasheed A., Saul J., *Six vessels attacked in Gulf, Strait of Hormuz as war puts merchant ships on front lines*, Reuters, 11 III 2026, <https://www.reuters.com/world/cargo-ship-hit-by-projectile-strait-hormuz-crew-evacuates-2026-03-11/>

National Minerals Information Center, U.S. Geological Survey (USGS), *Qatar*, <https://www.usgs.gov/centers/national-minerals-information-center/qatar>

National Research Council, *The Impact of Selling the Federal Helium Reserve*, The National Academies Press, Washington, DC 2000, <https://www.nationalacademies.org/read/9860/chapter/6#31>

Polski Instytut Ekonomiczny, *Tygodnik Gospodarczy*, nr 11/2026, 19 III 2026, <https://pie.net.pl/tygodnik-gospodarczy-11-2026-19-marca-2026/>

Reuters, *Iran is consolidating control of Hormuz with island checkpoints, diplomatic deals – and sometimes ‘fees’*, 20 V 2026, <https://www.reuters.com/investigations/iran-is-consolidating-control-hormuz-with-island-checkpoints-diplomatic-deals-2026-05-20/>

Ritchie H., Rosado P., Roser M., *Energy intensity*, Our World in Data, aktualizacja danych: 5 V 2026, <https://ourworldindata.org/grapher/energy-intensity>

Ritchie H., Rosado P., Roser M., *Energy mix*, Our World in Data, https://ourworldindata.org/grapher/energy-mix?stackMode=relative&country=OWID_WRL%7EOWID_EU27&source=total&metric=by_source

Shia Waves, *The Lebanese Ministry of Health: 4,346 Martyrs and More than 12,000 Injured Due to Israeli Aggression*, 17 VIII 2026, <https://shiawaves.com/english/news/islam/lebanon/144783-the-lebanese-ministry-of-health-4346-martyrs-and-more-than-12000-injured-due-to-israeli-aggression/>

Stewart P., Ali I., Landay J., Banco E., *U.S. can only confirm about a third of Iran's missile arsenal destroyed, sources say*, Reuters, 27 III 2026, <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-can-only-confirm-about-third-irans-missile-arsenal-destroyed-sources-say-2026-03-27/>

Trading Economics, *Brent crude oil*, <https://tradingeconomics.com/commodity/brent-crude-oil>

U.S. Energy Information Administration (EIA), *Global Energy Security Data, Short-Term Energy Outlook*, 12 VIII 2026, <https://www.eia.gov/outlooks/steo/report/energysecurity/article.php>

U.S. Energy Information Administration (EIA), *Where our oil comes from*, aktualizacja: 21 IX 2023, <https://www.eia.gov/energyexplained/oil-and-petroleum-products/where-our-oil-comes-from.php>

Wickenden L., Myllyvirta L., *What the Hormuz crisis has cost fossil fuel importers — March to August 2026*, Centre for Research on Energy and Clean Air (CREA), 26.08.2026, <https://energyandcleanair.org/what-the-hormuz-crisis-has-cost-fossil-fuel-importers-march-to-august-2026/>

Wiese Bockmann M., *Middle East crude shipping costs surge on higher freight rates and insurance premiums*, „Lloyd's List”, 20 VI 2019, <https://www.lloydslist.com/LL1128001/Middle-East-crude-shipping-costs-surge-on-higher-freight-rates-and-insurance-premiums>

World Bank Prospects Group, *World Bank Commodities Price Data (The Pink Sheet)*, <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>